

Nový Zéland a jeho sborové tradice

Jan Spisar

Summary

This paper provides a comprehensive insight into the choral singing culture in New Zealand in its historical, institutional, religious, and ethnic context. It introduces selected choral music composers, important ensembles, national and international festivals and competitions. It presents choral singing as an important phenomenon of New Zealand culture, which originated in the period of colonization of the islands by the Maori and Europeans.

V kulturním životě společnosti Nového Zélandu zaujímá sborový zpěv významné místo. Projevuje se v různých podobách, od tradičních maorských zpěvů (např. kapa haka),¹ které nesou duchovní a komunitní význam, až po širokou škálu sborové tvorby převážně v anglickém jazyce, reflektující jak západní hudební dědictví, tak soudobé skladebné a interpretační trendy umělé hudby, gospelu, world music, duchovní hudby, jazzu, populáru, hudebního divadla a opery.

Nový Zéland, se svými 5,223 milióny obyvatel a šestnácti správními regiony, se rozprostírá v jihozápadní části Tichého oceánu. Tvoří ho dva velké ostrovy – Severní ostrov, Jižní ostrov a několik dalších menších ostrůvků. Nejbližším sousedním státem je Austrálie vzdálená 2 000 km, mezi Prahou a Aucklandem (nejlidnatější město s 1 440 300 obyvateli) to činí přibližně 18 100 km. První osadníci dnešního Nového Zélandu připluli kolem roku 100 našeho letopočtu pravděpodobně z Polynézie, a to v postupných migračních vlnách sílicích od 9. století našeho letopočtu. Tito novousedlíci jsou dnes nazýváni Maory, kteří si postupem času vytvořili kolektivní identitu, včetně bohaté tradice sborového zpěvu úzce spojenou s jejich kulturou a historií. První evropský objevitel ostrovů Abel Tasman zde přistál v roce 1642. Název Nový Zéland pochází od nizozemských kartografů, kteří ostrovy nazvali Nova Zeelandia (po nizozemské provincii Zeeland), britský mořeplavec James Cook později název poangličtil na New Zealand.²

Koloniální dějiny se datují zhruba od 18. století, kdy Evropané získávali nad Maury postupem času populační i kulturní převahu. Kolem roku 1820 vznikaly první „evropské“ osady a zástupce britské koruny James Busby začal oficiálně spravovat celou jmenovanou oblast (1833). V roce 1907 se Nový Zéland stal samosprávným státem

v rámci Britského impéria.³ Bohužel tento historický proces nebyl zcela jednoduchý a provázela jej i značná krveprolití.

Nový Zéland je v současnosti ekonomicky prosperující demokratickou zemí investující značné prostředky do kultury i vzdělávání. Uznávají se zde tři oficiální jazyky: angličtina, maorština a novozélandský znakový jazyk. Bilingvní názvy (angličtina, maorština) se objevují např. na oficiálních budovách, v knihovnách apod. Převládající náboženství je křesťanské, z toho cca 6.7 % anglikánské, 6.3 % římskokatolické a 4.7 % presbyteriánské. Žijí zde i buddhisté, hinduisté, muslimové a ateisté.

S evropskou kolonizací přišly na Nový Zéland křesťanské mise, a to především anglikánské, presbyteriánské a metodistické, které akcentovaly hudební složku a věnovaly se sborovému zpěvu. Církevní sbory působily jako součást pravidelného bohoslužebného života, jenž se soustředil na tradiční hymny a anglikánské křesťanské zpěvy. Evropští misionáři učili Maory zpívat ve vícehlase a překládali hymny do maorštiny, což mělo značný vliv na rozvoj místního hudebního projevu. Zakládání škol a komunitních sborů bylo v té době příznačným jevem, často pod vedením učitelů či varhaníků z Británie. Vzdělávací systém kladl již na počátku 20. století důraz na hudební výchovu a sborový zpěv byl součástí osnov. V té době vznikaly i první národní hudební soutěže, které měly za úkol podpořit zejména pěvecké sbory. Repertoár výrazně ovlivňovala britská tradice a anglická sborová hudba (např. kompozice skladatelů Huberta Parryho, Charlese Villierse Stanforda či Edwarda Elgara). Období po druhé světové válce přineslo novou kulturní identitu a větší zapojení místních skladatelů s akcentací na domorodou kulturní tradici. Pro pěvecké sbory zde nově komponují skladatelé jako Douglas Liburn⁴ nebo David Farquhar.⁵ Vznikají akademická tělesa, např. New Zealand Youth Choir (1982), která se proslavila v mezinárodních soutěžích po celém světě. Dalšími výraznými ansámblly jsou Voice New Zealand Chamber Choir, Auckland Youth Choir nebo New Zealand Secondary Students' Choir. Mnoho současných pěveckých sborů integruje do klasických či soudobých děl maorské prvky.

Na území Nového Zélandu se nachází osm veřejných univerzit, z nichž většina z nich nabízí studijní programy z oblasti hudby. Např. University of Auckland a její School of Music je největší a nejkomplexnější hudební vzdělávací institucí s širokou škálou vzdělávacích programů od klasické a populární hudby, až po hudební technologie. Victoria University of Wellington se svou New Zealand School of Music poskytuje rozsáhlé možnosti hudební edukace včetně postgraduálního studia.⁶

Novozélandská vláda i kulturní instituce masivně podporují sborové projekty, jednotlivá tělesa i komponování nových soudobých vokálních skladeb.⁷ Federace pěveckých sborů The New Zealand Choral Federation (NZCF) je se svými 20 000 členy a přibližně 550 tělesy nejvýznamnější a největší sborovou asociací v zemi. Zahrnuje množství komunitních, školních a komorních sborů interpretujících rozmanité styly a žánry. Roční poplatek pro dospělého zpěváka činí 7,50 USD, pro dítě 6 USD. Členové mají nárok na slevy při návštěvě kulturních akcí a koncertů, je jim umožněna bezplatná inzerce svých koncertů nebo mají možnost využívat síť NZCF k nabídce volných pracovních míst. Prioritním cílem federace je podpora kvality sborového zpěvu na Novém Zélandu prostřednictvím spolupráce s jednotlivými tělesy, kooperace s uměleckými agenturami v součinnosti s prezentací sborové hudby v širším kontextu, pořádání vzdělávacích akcí, organizování školení pro sbormistry v oblasti vokálních, sborových a dirigentských technik, a to i v rámci mezinárodních projektů, poskytování příležitostí novozélandským skladatelům k veřejnému uvádění vlastních děl doma i v zahraničí. Pomáhá regionálním sborům a podporuje oblastní pobočky NZCF. Každoročně připravuje a organizuje bezpočet akcí určených dětským a mládežnickým (studentským) sborům po celé zemi.

Nejpopulárnější a nejpočetnější je již více než 30 let pořádaný festival The Big Sing, který se koná v deseti regionálních centrech a účastní se ho přibližně 8 000 studentů z více než 250 středních škol. Z přibližně 250 soutěžních těles je 60 vybráno na přehlídku nazvanou „Cadenza“, která vrcholí prestižním národním finále. Registrace na tuto věhlasnou soutěž se otevírá každoročně od 18. února. Účelem je povzbudit rozmanité spektrum studentů k účasti na sborovém zpěvu, inspirovat a rozvíjet kvalitu interpretace, poskytnout platformu pro hudbu novozélandským skladatelům, umožnit spolupráci prostřednictvím sdílených setkání a příležitostí k výkonu, podpořit generaci mladých sborových dirigentů a pěstovat pohodu a duševní zdraví radostí ze zpěvu.⁸

Kids Sing (Děti zpívají) je celostátní sborový soutěžní festival pro žáky základních a středních škol, který se koná v devíti regionálních centrech a účastní se ho každoročně přibližně 4 500 dětí z celé země. Soutěžící sbory uvádějí program sestávající z jedné povinné skladby, několika kompozic dle vlastního výběru a skladby novozélandského autora. Nesoutěžící sbory si volí svůj vlastní repertoár. Celá akce vrcholí večerním galakonzertem, který poskytuje každému tělesu příležitost předvést to nejlepší ze svého repertoáru, zúčastnit se hromadného provedení povinné skladby a předávání cen. V roce 2025 se Kids Sing konají v Aucklandu, Hamiltonu, New Plymouthu, Whanganui, Wellingtonu, Nelsonu, Cantenbury a Dunedinu.^{9 10}

SingFest je sérií regionálních festivalů kolektivního zpěvu, který se koná po celém Novém Zélandu. V letním období 2025 se uskutečnil v deseti regionech podle místních tradic a potřeb komunit.¹¹

The Sing Aotearoa¹² je od roku 1990 předním trienálním novozélandským festivalem sborové hudby. Zahrnuje workshopy, vystoupení pod vedením nejvýznamnějších sbormistrů, mistrovské kurzy, koncerty, umožňuje navazování kontaktů a spolupráci mezi jednotlivými pěveckými tělesy. Festival je otevřený pro všechny věkové kategorie, přihlásit se mohou jednak komorní i početnější sbory všech kategorií na různých úrovních, ale také jednotlivci. Pod mottem „Jsme jeden hlas“ se naposledy konal od 29. září do 1. října 2023 v jižním Aucklandu. Uměleckými řediteli byli Dr. Igelese Ete a Jono Palmer, jako mezinárodní hostující sbormistr se představil pedagog, sborový skladatel, aranžér a dirigent Dr. Rollo A. Dilworth z Temple University ve Filadelfii (USA). Účastníci festivalu si mohli vybrat z několika nabízených workshopů zaměřených buď na afroamerickou gospelovou hudbu, pop a cappella, pěveckou techniku, tichomořskou sborovou hudbu, barbershop nebo samojský zpěv a tanec. Souběžně probíhaly koncerty místních i přizvaných umělců.¹³

Pro rok 2024 byla Novozélandská federace pěveckých sborů (výše zmiňovaná The New Zealand Choral Federation) vybrána k pořádání 13. ročníku největšího mezinárodního sborového soutěžního festivalu na světě The World Choir Games¹⁴ (Světové sborové hry). Akce, která se odehrála v městě Aucklandu,^{15 16} ležícím na Severním ostrově, se zúčastnilo přes 15 000 zpěváků z padesáti zemí světa. Mezinárodní sborové klání podpořilo, kromě již jmenované sborové federace, Ministerstvo umění, kultury a kulturního dědictví, město Auckland, organizace Auckland Unlimited a další. Jen pro zajímavost, Auckland je obecně považován za kulturně nejrozmanitější město Nového Zélandu, žije v něm 220 etnických skupin s největší populací Maorů. Tato sociální pestrost se odráží i v široké škále kulturních vlivů, které významně obohacují společenské soužití, jež podporuje kreativitu a integraci v interkulturním prostředí.¹⁷

V době pandemie covidu-19 NZCF úzce spolupracovala s Music Education New Zealand Aotearoa¹⁸ (Hudební vzdělávání Nový Zéland Aotearoa) a New Zealand Music Commission¹⁹ (Novozélandská hudební komise) na virtuálním sborovém projektu Kids Online Singalong. V prosinci 2022 byl zpřístupněn všem novozélandským sborům

základních a středních škol s výzvou, aby se každá pěvecká skupina naučila jednu stanovenou píseň, provedla její obrazový záznam a odeslala ho do centra ke zpracování. Následně bylo z těchto videí vytvořeno hromadné virtuální sborové těleso sdílené na Youtube. Coby společnou skladbu organizátoři tehdy vybrali píseň *Summertime* autorů Finna (11 let) a Huga (13 let) Clarkových, vítězů soutěže Hook, Line and Sing-A-Long 2022. Projektu se zúčastnilo víc než 250 zpěváků ze sedmi základních a středních škol z Aucklandu, Upper Huttu, Wellingtonu, Christchurch, Oamaru, Dunedinu a Invercargillu.²⁰ V roce 2024 byl podobnou metodou vytvořen video záznam s názvem *Aroha I Aotearoa*, ve kterém zpívalo téměř 600 školáků.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že Novozélandčany lze právem označit za zpívající národ, jehož sborová kultura je živým prvkem společenského a kulturního dění. Pěvecká tělesa působí v každém městě i na venkově, přičemž zapojují široké spektrum věkových i etnických skupin. Různorodé hudební tradice odrážejí charakter společnosti a vytvářejí tak nezaměnitelnou kulturní identitu.

Poznámky

- 1** Kapa haka (překlad z maorštiny–skupina tanečníků) je tradiční maorská umělecká forma zahrnující kolektivní zpěv, tanec a rytmické tleskání. Může být energická, bojovná, pomalejší i ceremoniální.
- 2** Více viz: RANDEL, Don Michael. *The new Harvard dictionary of Music*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 1986. ISBN 0-674-61525-5.
- 3** Více viz: Wikipedie. [online]. [cit. 2025-06-11].
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Nov%C3%A9ho_Z%C3%A9landu
- 4** Douglas Gordon Liburn (1915–2001), novozélandský hudební skladatel a pedagog. Skladbu studoval na Royal College of Music v Londýně, od roku 1970 se stal profesorem na dnešní Victoria University of Wellington.
- 5** David Andross Furquhar (1928–2007), novozélandský hudební skladatel, pedagog a sportovec. Studoval na Victoria University of Wellington u Dagluse Liburna, University of Cambridge (UK) a na Guildhall School of Music v Londýně. Byl profesorem na Victoria University of Wellington.
- 6** Více viz: Studium na univerzitě, [online]. [cit. 2025-09-2].
Dostupné z: <https://www.novyzeland.info/index.php/studium-na-univerzite/>
- 7** Více viz: JANSEN, E. Guy. *Sing New Zealand-the story of choral music in Aotearoa*. Auckland: Massey University Press, 2019. ISBN 978-0-9951001-5-2.
- 8** Více viz: The Big Sing. [online]. [cit. 2025-06-11].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/big-sing>
- 9** Více viz: The Kids Sing. [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://www.aucklandlive.co.nz/show/the-kids-sing>
- 10** Více viz: The Kids Sing. [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/kids-sing>
- 11** Více viz: SingFest [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/singfest>
- 12** Aotearoa je maorský název pro Nový Zéland (v překladu – Země dlouhého bílého oblaku), běžně používaný i v moderní novozélandské angličtině.
- 13** Více viz: Inspiring Sing Aotearoa. [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/about/news/reflections-sing-aotearoa>
- 14** Účastnit se mohou neprofesionální pěvecké sbory z celého světa, a to v soutěžních nebo nesoutěžních kategoriích.
- 15** V minulých letech se konala v Evropě, Asii, Americe a Africe.
- 16** V roce 2017 zařadilo UNESCO Auckland do sítě kreativních měst v kategorii hudba.
- 17** Více viz: Sing Aotearoa. [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/sing-aotearoa>
- 18** Music Education New Zealand Aotearoa (MENZA) je národní profesní organizace zastupující zájmy všech odvětví hudebního vzdělávání na Novém Zélandu.
- 19** New Zealand Music Commission je vládou financovaná organizace propagující novozélandskou hudbu, podporuje její rozmach doma i v zahraničí.
- 20** Více viz: Kids Online Singalong 2022. [online]. [cit. 2025-05-19].
Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/about/news/kids-online-singalong-2022>

Literatura

JANSEN, E. Guy. *Sing New Zealand-the story of choral music in Aotearoa*. Auckland: Massey University Press, 2019. ISBN 978-0-9951001-5-2.

RANDEL, Don Michael. *The new Harvard dictionary of Music*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 1986. ISBN 0-674-61525-5.

SADIE, Stanley a TYRREL, John. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. London: Oxford University Press, 2004. ISBN 9780195170672.

Internetové zdroje

Big Sing. [online]. [cit. 2025-06-11]. Dostupné z:

<https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/big-sing>

Inspiring Sing Aotearoa. [online]. [cit. 2025-05-19]. Dostupné z:

<https://nzcf.org.nz/about/news/reflections-sing-aotearoa>

Kids Online Singalong 2022. [online]. [cit. 2025-05-19]. Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/about/news/kids-online-singalong-2022>

Kids Sing. [online]. [cit. 2025-05-19]. Dostupné z: <https://www.aucklandlive.co.nz/show/the-kids-sing>

Kids Sing. [online]. [cit. 2025-05-19]. Dostupné z:

<https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/kids-sing>

Sing Aotearoa. [online]. [cit. 2025-05-19]. Dostupné z: <https://nzcf.org.nz/events/nzcf-events/sing-aotearoa>

Studium na univerzitě, [online]. [cit. 2025-09-2]. Dostupné z

<https://www.novyzeland.info/index.php/studium-na-univerzite/>

Wikipedie. [online]. [cit. 2025-06-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Nov%C3%A9ho_Z%C3%A9landu

Résumé

Předložený příspěvek se zabývá komplexním vhladem do pěvecké sborové kultury na Novém Zélandu, a to v historickém, institucionálním, náboženském a etnickém kontextu. Představuje vybrané skladatele sborové hudby, významná tělesa, národní i mezinárodní festivaly a soutěže. Prezентuje sborový zpěv jako významný fenomén novozélandské kultury, jehož kořeny sahají do období kolonizace ostrovů Maory a Evropany.

Klíčová slova: Nový Zéland, historie, pěvecké sbory, kultura, podpora, festivaly

Key words: New Zealand, history, choirs, culture, support, festivals

Doc. Mgr. Jan Spisar, Ph.D. vystudoval Pedagogickou fakultu Ostravské univerzity. Od roku 1993 vyučuje na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty OU předměty z oblasti řízení pěveckých sborů. Je sbormistrem a uměleckým vedoucím Vysokoškolského pěveckého sboru Ostravské univerzity a Ostravského smíšeného sboru, zasedá v porotách pěveckých sborových soutěží, koncertuje, publikuje, věnuje se nahrávací činnosti.